

Comisiwn Ffiniau i Gymru

Adroddiad Blynyddol 2019/20

**Comisiwn Ffiniau
i Gymru**

**Boundary Commission
for Wales**

© Hawlfraint y Goron 2020

Gallwch aildefnyddio'r wybodaeth hon (ac eithrio logos) yn rhad ac am ddim ar unrhyw ffurf neu mewn unrhyw gyfrwng, o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored. Er mwyn gweld y drwydded hon, ewch i <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence> neu anfonwch neges e-bost at: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk

Lle rydym wedi nodi unrhyw wybodaeth hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau mewn perthynas â'r cyhoeddiad hwn atom ni yn ymholiadau@ffiniau.cymru

Mae'r ddogfen hon ar gael ar ein gwefan hefyd yn www.cffdl.llyw.cymru

COMISIWN FFINIAU I GYMRU

ADRODDIAD BLYNYDDOL 2019/20

Medi 2020

Comisiwn Ffiniau i Gymru
Tŷ Hastings
Llys Fitzalan
Caerdydd
CF24 0BL
Ffôn: +44 (0)29 20464819
Rhif Ffacs: +44 (0)29 20464823
E-bost: [ymholiadau@ffiniau.cymru](mailto:yholiadau@ffiniau.cymru)

Cynnwys

Rhagair	1
Cyflwyniad	2
Amcanion	5
Canlyniadau	6
Cyllideb a Gwariant	7
Rhaglen Waith ar gyfer 2020/21	8

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg

Rhagair

Mae'n bleser gennyf gyflwyno Adroddiad Blynyddol y Comisiwn Ffiniau i Gymru ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019-20.

Roedd y prif weithgareddau yn ystod 2019-20 yn canolbwyntio ar baratoi ar gyfer arolwg 2023 o etholaethau seneddol, a fydd yn dechrau yn 2021. Mae'r Comisiwn hefyd wedi cynnal adolygiad o arolwg 2018 o etholaethau seneddol, ac mae wedi gweithredu argymhellion yr adolygiad hwnnw wrth baratoi ar gyfer yr arolwg nesaf o etholaethau seneddol.

Gan nad oes unrhyw waith arolwg wrthi'n cael ei wneud, bu eleni'n flwyddyn dawel i'r Comisiwn. Yn ystod y flwyddyn, gwnaethom weithio'n agos gyda Swyddfa'r Cabinet a rhoi gwybodaeth iddi ynglŷn â'r ddeddfwriaeth newydd sydd wrthi'n cael ei thrafod yn y Senedd. Gallai'r ddeddfwriaeth newydd hon gael effaith arwyddocaol ar yr arolwg nesaf o etholaethau seneddol, y disgwylir iddo ddechrau yn 2021.

Fe'm penodwyd yn Ddirprwy Gadeirydd ar 23 Mehefin 2020, felly mae'r gwaith yr adroddir arno yma wedi cael ei wneud dan nawdd fy rhagflaenydd, sef Mr Ustus Lewis. Fodd bynnag, rhoddwyd sicrwydd i mi ynglŷn â chywirdeb cynnwys yr adroddiad gan y ddau Aelod o'r Comisiwn sy'n parhau, sef Mr Paul Loveluck a'r Athro Robert McNabb.

Yr Anrhydeddus Mrs Ustus Jefford
Dirprwy Gadeirydd

1. Cyflwyniad

Y Noddwr

1.1 Corff Cyhoeddus Anadrannol cyngorol a noddir ac a ariennir yn gyfan gwbl gan Swyddfa'r Cabinet yw'r Comisiwn Ffiniau i Gymru. Mae'r Comisiwn yn cyflwyno adroddiadau i'r Gweinidog dros Swyddfa'r Cabinet a dyletswydd statudol y Gweinidog yw eu cyflwyno gerbron y Senedd. Lle bo'r adroddiad yn argymhell bod angen gwneud addasiadau i ffiniau etholaethau Seneddol, mae'n rhaid i'r Gweinidog dros Swyddfa'r Cabinet hefyd gyflwyno'r drafft o Orchymyn y Cyfrin Gyngor gerbron y Senedd, er mwyn dod ag argymhellion y Comisiwn i rym. Mae'r Arglwydd Ganghellor yn penodi'r Dirprwy Gadeirydd, ac mae'r Gweinidog dros Swyddfa'r Cabinet yn penodi aelodau'r Comisiwn, y Comisiynwyr Cynorthwyol, a'r Ysgrifennydd i'r Comisiwn (gweler Aelodaeth isod).

Y Comisiwn

1.2 Mae'r Comisiwn wedi'i sefydlu o dan adran 2 ac atodlen 1 Deddf Etholaethau Seneddol 1986 (fel y'i diwygiwyd). Corff annibynnol, anwleidyddol a chwbl amhleidiol ydyw. Nid yw'r Comisiwn yn ystyried ffactorau gwleidyddol ac ni chaiff effeithiau argymhellion y Comisiwn ar batrymau pleidleisio yn y dyfodol eu hystyried.

1.3 O 1 Ionawr 2002, mae swyddogion Ysgrifenyddiaeth Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (CFfDLC)¹, a leolir yng Nghaerdydd, wedi staffio Ysgrifenyddiaeth y Comisiwn Ffiniau hefyd. Er bod adeiladau a rhai adnoddau staff yn cael eu rhannu, mae'r ddau Gomisiwn yn gweithredu'n annibynnol ar ei gilydd.

Aelodaeth

1.4 Siaradwr Tŷ'r Cyffredin yw Cadeirydd *ex officio* pob un o'r pedwar Comisiwn Ffiniau Seneddol yn y Deyrnas Unedig. Mae penodi'r Siaradwr yn pwysleisio annibyniaeth, amhleidioldeb a natur anwleidyddol y Comisiynau. Nid yw'r Siaradwr yn cyfrannu o gwbl at gynnal arolygon. Mae'r Dirprwy Gadeirydd, sy'n llywyddu'r cyfarfodydd, yn Farnwr yn yr Uchel Lys: sef, yr Anrhydeddus Meistr Ustus Lewis (daeth ei gyfnod i ben ar 31 Rhagfyr 2019). Yr Aelodau yw Mr Paul Loveluck a'r Athro Robert McNabb.

1.5 Caiff y Comisiynwyr eu penodi'n rhan-amser a byddant yn cyfarfod pryd bynnag y bydd y rhaglen waith yn gofyn am hynny. Ers pasio Deddf y Comisiwn Ffiniau 1992, mae Aelodau'r Comisiwn (ac eithrio'r Dirprwy Gadeirydd) wedi cael ffi ddyddiol y cytunir arni gan yr Adran Nawdd gyda

---

¹ Newidiwyd yr enw o'r Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.

Thrysorlys Ei Mawrhydi ar gyfer gwaith a wneir ar ran y Comisiwn a, chyda'r Dirprwy Gadeirydd, mae ganddynt yr hawl i adennill unrhyw dreuliau (megis costau teithio a chynhaliaeth) yr eir iddynt wrth wneud gwaith y Comisiwn.

- 1.6** Mae'r Comisiwn wedi sefydlu Cod Ymarfer a Chofrestr o Fuddiannau Aelodau, sy'n cael eu diweddarau bob blwyddyn. Mae copïau o'r dogfennau hyn ar gael ar gais.
- 1.7** Mae gan y Comisiwn ddau aseswr statudol. Un o'r rhain yw'r Bwrdd Ystadegau (a gynrychiolir gan yr Ystadegydd Gwladol), a'r llall yw Cyfarwyddwr Cyffredinol yr Arolwg Ordnans. Mae dirprwyon dynodedig yn cynrychioli'r ddau yng nghyfarfodydd y Comisiwn.
- 1.8** Mae'r Gweinidog dros Swyddfa'r Cabinet hefyd yn penodi Ysgrifennydd i'r Comisiwn. O dan drefniadau'r Ysgrifenyddiaeth ar y cyd, mae'r Ysgrifennydd, Mrs Shereen Williams yn Brif Weithredwr Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (CFfDLC) hefyd.
- 1.9** Rôl yr Ysgrifenyddiaeth yw gwasanaethu a chynorthwyo'r Comisiynwyr wrth gynnal eu harolygon a gwneud eu penderfyniadau. Mae'r Ysgrifenyddiaeth yn gweithio yn swyddfeydd Ysgrifenyddiaeth CFfDLC yng Nghaerdydd, a chysylltir â Swyddfa'r Cabinet a Llywodraeth Cymru ynglŷn â staffio ac adeiladau. Mae'r berthynas weithio hon yn dod o dan femorandwm cyd-ddealltwriaeth rhwng y ddau Gomisiwn a'u cyrff noddi priodol, a bydd y memorandwm cyd-ddealltwriaeth yn cael ei adolygu yn 2019/20 wrth i'r Comisiwn adolygu ei holl gytundebau fframwaith.

Dyletswyddau Statudol

- 1.10** Prif swyddogaeth statudol y Comisiwn yw parhau i adolygu dosbarthiad seddau mewn etholiadau Seneddol, cynnal arolygon rheolaidd o ffiniau etholaethau Seneddol a llunio adroddiadau gydag argymhellion i'r Gweinidog dros Swyddfa'r Cabinet yn unol â darpariaethau Deddf Etholaethau Seneddol 1986 (fel y'i diwygiwyd).
- 1.11** Gwnaeth Deddf Systemau Pleidleisio Seneddol ac Etholaethau 2011 newidiadau sylweddol i'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu dosbarthiad seddau Seneddol.
- 1.12** Roedd y Ddeddf yn dileu'r cysylltiad rhwng yr etholaethau Seneddol ac etholaethau Cynulliad Cenedlaethol Cymru hefyd.
- 1.13** Fe wnaeth Deddf Cofrestru Etholiadol a Gweinyddu 2013 ddiwygio Deddf Systemau Pleidleisio Seneddol ac Etholaethau 2011. Newidiodd hyn y dyddiad pan fydd rhaid i'r Comisiwn adrodd ei argymhellion i'r Senedd i cyn 1 Hydref 2023.

2. Amcanion

Amcan Cyffredinol

2.1 Parhau i adolygu cynrychiolaeth Cymru yn Nhŷ'r Cyffredin yn barhaus.

Amcan Penodol ar gyfer 2019/20

2.2 Dyma oedd yr amcanion ar gyfer y Comisiwn yn ystod blwyddyn ariannol 2019-20:

- Erbyn diwedd mis Awst 2019, cynnal adolygiad o Arolwg 2018.
- Yn ystod y flwyddyn, bydd adroddiad ar weithredu Safonau'r Gymraeg yn ystod 2018-19 yn cael ei gyflwyno i Gomisiynydd y Gymraeg a'i gyhoeddi ar wefan y Comisiwn.
- Cynnal unrhyw weithgareddau ac argymhellion sy'n deillio o'r adolygiad o Arolwg 2018 yn barod ar gyfer Arolwg 2023.

Safonau'r Gymraeg

2.3 Mae'r Comisiwn yn gweithredu polisi cwbl ddwyieithog. Bydd yr holl ddogfennaeth swyddogol a gyhoeddir gan y Comisiwn ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg. Mae'r Comisiwn yn croesawu gohebiaeth gan unigolion a sefydliadau yn Gymraeg ac yn Saesneg.

3. Canlyniadau

Cyfarfodydd

3.2 Cynhaliwyd un cyfarfod o'r Comisiwn yn ystod y flwyddyn ariannol. Yn ogystal, cyfarfu un Comisiynydd a'r Ysgrifennydd â chydweithwyr o Gomisiynau Ffiniau eraill y Deyrnas Unedig ym mis Tachwedd 2019 i drafod datblygiadau newydd a rhoi gwelliannau gweithredol ar waith o ganlyniad i adolygiad o gynnal Arolwg 2018.

Yr Iaith Gymraeg

3.3 Cyflwynwyd adroddiad blynyddol y Comisiwn ar weithredu Safonau'r Gymraeg i Gomisiynydd y Gymraeg.

Hyfforddiant

3.4 Mae cyrsiau hyfforddi hanfodol y mae'n ofynnol i aelodau staff eu mynychu, ac er budd datblygiad personol, wedi parhau eleni, ac yn cynnwys: Meddwl yn Strategol, Coetsio ac Adborth, Rheoli eich Gyrfa, Llesiant, Deall ac Ymdopi â Newid, Meddwl yn Feirniadol a Gwneud Penderfyniadau Effeithiol, Ysgogi eich Hun a Gosod Nodau, yr Arweinydd Ynoch. Mae aelodau staff yn parhau i gael eu hatgoffa yn y cyfarfod tîm misol am y cymorth sydd ar gael ar gyfer hyfforddiant yn y Gymraeg, ac argaeledd yr hyfforddiant hwnnw, i unrhyw aelod o staff sydd â diddordeb. Mae un aelod o staff wedi cofrestru ar gwrs Cymraeg yn ystod y flwyddyn.

Gwybodaeth

3.5 Mae'r Comisiwn yn trefnu bod cymaint o wybodaeth ar gael i'r cyhoedd ag sy'n ymarferol drwy'r wefan (www.comffin-cymru.gov.uk). Ymatebir i geisiadau am wybodaeth nad yw ar gael ar y wefan. Mae gan y Comisiwn darged o 15 niwrnod i ymateb i'r cyfryw geisiadau. Yn 2019-20, derbyniodd y Comisiwn bedwar cais am wybodaeth, ac ymatebwyd i bob un ohonynt cyn pen 15 niwrnod. Mae hyn yn cymharu ag wyth cais a dderbyniwyd yn 2018-19.

4. Cyllideb a Gwariant

Gwariant mis Ebrill 2019 hyd at fis Mawrth 2020

- 4.1** Mae Tabl 1 yn cymharu'r gwariant gwirioneddol â'r gyllideb, yn ystod y flwyddyn ariannol y mae a wnelo'r adroddiad hwn â hi.

Tabl 1 – Cyllideb a Gwariant

Elfen Gyllideb	Cyllideb (£)	Gwirioneddol (£)
Cyflogau Staff	45,000	45,000
Ffioedd Comisiynwyr	1,770	1,770
Adeilad y Swyddfa	33,808	33,808
Teithio a Chynhaliaeth	77	77
Lletygarwch	65	65
TG a Thelathrebu	9,180	9,180
Costau Eraill Arolygon*	10,100	10,100
Cyfanswm	100,000	100,000

*yn cynnwys costau cyfryngau a hysbysebu, hyfforddiant, postio, argraffu a chyfieithu.

- 4.2** Ar gyfer 2019-20, cytunodd Swyddfa'r Cabinet i ddarparu cyllid sefydlog o £100,000 i'r Comisiwn i dalu am gost cynnal Ysgrifenyddiaeth yng Nghymru yn ystod blynyddoedd pan nad oedd gwaith arolwg seneddol yn cael ei wneud. Mae Tabl 1 yn dangos yr amryw gategorïau y dyrannwyd y cyllid sefydlog iddynt.

Ffioedd a Treuliau Aelodau

- 4.3** Yn ystod 2019-20, hawliwyd y ffioedd a'r treuliau canlynol gan Aelodau'r Comisiwn:

Aelod	Ffioedd	Treuliau
Mr P Loveluck	£506	£0
Yr Athro R McNabb	£1,264	£77

5. Rhaglen Waith ar gyfer 2020/21

5.1 Amcanion penodol y Comisiwn yn 2020/21 fydd:

- Cynllunio gofynion gwaith ac adnoddau'r arolwg sydd i ddod. Bydd hyn yn cynnwys cysylltu â Swyddfa'r Cabinet i sicrhau bod yr adnoddau ychwanegol sy'n ofynnol ar gyfer yr arolwg wedi'u cytuno ac ar waith;
- Sicrhau bod y wybodaeth sy'n ofynnol ar gyfer yr arolwg, gan gynnwys data etholiadol, yn cael ei diweddarau a'i chynnal;
- Cynhyrchu a chyhoeddi llyfryn Canllaw i'r Arolwg sy'n esbonio sut y bydd y broses ar gyfer yr arolwg yn gweithio;
- Gwneud cyhoeddiad ynglŷn â dechrau Arolwg 2023, a dechrau ffurfio Cynigion Cychwynnol;
- Paratoi adroddiad ar weithredu Safonau'r Gymraeg yn ystod 2019-20 a fydd yn cael ei gyflwyno i Gomisiynydd y Gymraeg a'i gyhoeddi ar wefan y Comisiwn; a
- Chynnal unrhyw weithgareddau ac argymhellion sy'n deillio o'r adolygiad o Arolwg 2018 wrth baratoi ar gyfer Arolwg 2023.

Cyllideb

- 5.2** Er mwyn gallu cyflawni'r amcanion a restrir yn 5.1 uchod, dyrannwyd cyllideb o £208,830 i'r Comisiwn ar gyfer y flwyddyn ariannol 2020/21.

